

Svmma Juris Canonici

Comprehensa Tribus Partibus In Qva Distincte Et Svccincte Explicantur,
quæ ad personas, negotia, & iudicia Ecclesiastica ex Canonum præscripto,
pertinent

Agens De Rebus Ecclesiæ Sacris, & profanis, earumque usu, acquisitione,
conservatione, & alienatione

Strein, Johann

Coloniæ Agrippinæ, 1658

§. 1. Testamenti definitio, & varietas.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-61834](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-61834)

potestas quædam dominativa proportionalis iurisdictioni, & tamen persona illa in honorem ecclesiasticum, & religiosum exempta est à potestate laicali. Si accedat violentia ipsi personæ adhibita, duplex Sacrilegii species erit, una Canonis, altera Bullæ C. D. Ita Fill. asperius, fortè, quàm verius *Angelus enim in V. Sacrilegium & Silv. eod. & V. Immunitas nu. 14.* læsionem quæ fit in bonis mobilibus, vel immobilibus clericorum absque violatione personæ non nisi improprie, seu largo

modo sacrilegium esse docent. *c. Quisquis 17. Q. 4. Nec obstat c. Qui rapit pecuniam,* ubi Sacrilegium facere dicitur, qui pecuniam, vel res ecclesiæ abstulerit. Nam quod hic sacrilegium, in *c. Qui Christi & c. Qui abstulerit 12. Q. 2.* homicidium appellatur, improprie nimirum, seu largiore modo, uti Glo. indicat. Unde sequitur iniustam tributi exactionem furtam aut rapinam esse, restitutioni obnoxiam, *V. Az. l. l. 9. c. 27. Laym. l. 4. Tr. 10. c. 7. n. 15.*

TITULUS IV.

De Testamentis.

Non Reip. modò, & civium, sed ecclesiæ, & sacrorum hominum permagni interest, ultimarum voluntatù dispositione, executionemq; ritè fieri, propter innumeras lites & iurgia, quæ immodicæ cupiditates adferre solent. *C. ad leg. Cornel. de falsis* Valere ultimam voluntatem suam discedentes volunt eandem pervertete improbi. Crescit opibus audacia, iustitiam calliditas opprimit. Non hæres, sed impostor succedit. Multis igitur cum civilibus, tum ecclesiasticis legibus ultimarum voluntatum fida executio communita est, ut ex dicendis patebit. Non possumus autem nisi per viam civitatis ad Ecclesiæ limen pervenire, nec propria sine communibus explicare.

V. Oldendorp. Tract. de exec. ultim. volunt. Tit. I.

* *
*

§. I.

Testamenti Conditio & Varietas.

I. **Q**uadruplex est ultimæ voluntatis species. Testamentum, Codicillus, Donatio causa mortis, & epistola Venerabilis. Huius hoc tempore nullus usus est. De donatione mortis causa superius egimus. Superest Testamentum, & Codicillus cum annexis. Testamentum, à refectione mentis nostræ sic appellatum, est *Voluntatis nostræ iusta sententia de eo, quod quis post mortem suam fieri velit. Inst. h. t. l. 1. ff. Qui testam. fas. poss. Dicitur 1. iusta sententia voluntatis nostræ id est, dispositio legitima, seu iuri conformis, interpres voluntatis nostræ. Atque ita convenit cum contractibus inter vivos. 2. De eo, quod quis post mortem suam & c.* quia quælibet ultima

ultima volūtas refertur in tempus mortis, inque eo vim, ac robur suum obtinet. Vnde *Apostolus ad Hebr. 9. V. 16.* Vbi testamentum est, ibi mors testatoris intercedat, necesse est: testamentum enim in mortuis confirmatum est. Aliqui, ut definitio clarior sit, & excludantur aliæ dispositiones, addendum censent. *Cum directa heredis institutione*: quod minime necessarium, & undique perfectum, qualis explicetur, ut significet dispositionem solennem, & undique perfectam, qualis in solo testamento reperitur. *Vallens. l. 3. Paratit. tit. 26. Melonius, Tit. 24. n. 1.*

II. Dux sunt Testamenti species. Nuncupativum, & clausum. Hoc etiam scriptum, seu in scriptis vocamus. Testator enim propriā, vel alienā manu scriptum, septem testibus masculis, puberibus, liberis, ad id vocatis, aut rogatis, omnibus simul presentibus ipsumque testatorem videntibus offert, profitendo esse suum testamentum: insuper ipse, si potest, sua manu eorum testibus testamento subscribit, vel alius pro eo octavus testis, siue subscriptor adhibitus: postea septem reliqui testes uno eodemque continuato tempore subscribere, & proprio, vel alieno sigillo consignare debent: imò uno omnes sigillo uti possunt. *In hac consultissima C. de testam. in n. §. sed cum paulatim ac sequ. Instituit. eod.* si quis autem sua manu testamentum aut codicillum confecit, idque specialiter in scriptura expressit, opus non erit eiusdem, aut alterius pro eo subscriptione. *Nuncupativum* minori cum solennitate perficitur. Sufficit enim septem testes, quales modò descripsimus simul vocatis audire, & intelligere testatoris voluntatem, coram eis scripto, vel articu-

lata voce prolatam *l. cit. Consultissima §. Per nuncupationem.* Hodie tamen nuncupatio coram testibus à Notario publico in scripturam redigi solet, ad meliorem actus comprobationem, & securitatem. Fieri enim potest, ut testes decedant, vel inhabiles reddantur; quem defectum tabellionis instrumentum abundè supplet, ut nulla insinuatione apud Iudicē opus sit. *DD. ad l. 2. C. Quemadmodum testam. aperiunt.*

III. Dantur etiam testamenta privilegiata, in quibus vel nulla iuris civilis solennitas requiritur, vel minùs perfecta, quàm in aliis. Primum locum obtinent testamenta, & legata ad pias causas, quæ nimirum principaliter, & directè fiunt ad honorem Dei vel alicuius Sancti, ad spirituale animæ salutem, in sustentationem pauperum, redemptionem captivorum, dispensationem puellarum, ecclesiis, aliisque locis piis. *Tiraq. de privil. pia cause in Silvest. V. Testamentum l. n. 7 Covar. c. 10. n. 12.* His testamentis proprium est, quòd solo naturæ, & gentium iure subsistunt, nullamque civilis iuris solennitatem exigunt. Nam quæ leges Imperatorum ab Ecclesia receptæ non sunt, nihil piis causis præiudicant. *c. si Imperator. c. Nunquam. dist. 96.* Vnde sequitur 1. Licet hæredis institutio & declaratio nuda facta iure civili irrita censeatur *l. Nuda ff. de legat.* tamen quoad pias causas tam testamentū, quàm legatum valet, quocumque signo externo fiat: quia iure gentium, & naturali plus nõ requiritur. *Coton. in Sum. Dian. V. Testamentum. §. 3.* Sequitur 2. valere quaecumque dispositionem ad causas pias, quæ manu testatoris scripta est etiam nullo teste adhibito, dummodò sufficienter constet esse testatoris manum, & scripturam: quia

testium

testium presentia non est de essentia testamenti, sed ad faciendam probationem aliis documentis deficientibus adhibetur. Quam ob rem *Alexander III. in c. Relatum de testam.* iudicibus mandat, quatenus si talis causa (super relictis ecclesie) ad eorum examen deducta sit, eam non secundum leges, sed secundum Decretorum statuta tractent, tribus aut duobus legitimis testibus requisitis sive mares, sive femine fuerint quoniam scriptum est *Deuter 17.* In ore duorum vel trium testium stet omne Verbum. 3. heredem in conscientia obligatum esse, pia legata illis exhibere, quorum favore constituta sunt, quamvis in foro seculari probari nequeat, modò ipsis consent de voluntate testatoris: item caudicos peccare, qui in eiusmodi causis numerum testium, aliasve probationes exigunt, quasi inter sacras, & profanas causas nulla differentia esset. 4. Si Parochus exhibeat chartam manu testatoris scriptam, aut dictatam, si duobus aut tribus testibus probetur, ipsius manum esse, aut voluntate exaratam, credi posse, & quæ mandavit, legavitque ad pias causas præstari debere. Soli autem paracho credendum non est, si solus exceperit voluntatem defuncti, sed maiori cautela utendum. *Silv. V. Testam §. I. n. 7. Covar. l. eit. Zerela Par. I. n. 2. Barb. in c. Cum esset de testam. Less. c. 19 D. 3. Zypaus in Enar. analyt p. 192 No. Molanus ci. fin. Tr. de piis testam. 167.* privilegia piæ causæ enumerat, quæ Vide.

IV. Si contingat moriturum non posse absolvere testamentum inchoatum, irritum quidem censetur quoad alia *l. Si is qui. ff. Qui testam. fac. post.* sed valebit, valebit, quoad pia legata. Et quamvis mu-

tare voluntatem suam testator potuerit, quia tamen re ipsa nullum mutatae voluntatis indicium dedit, utroque iure firmum esse debet, quod legavit, & constituit. *Tufchus Conclus. 115. §. 316. Vasq. Tract. de testam. c. 2. Molina Disp. 134. Sanch. l. 4. consil. c. 1. D. 7. Tanner. D. 4. p. 7. dub. 11. nu. 304. Tabiena n. 5.*

V. Similiter valida sunt testamenta, & legata, quamvis alterius arbitrio & dispositioni electio hæredis, & bonorum divisio committantur. V. g. hæres meus esto, ex Academicis ille, quem Titius designavit, hæredem volo illum esse, cui ex 12. Senatoribus deterendam esse hæreditatem Titius censuerit. Atque ita ex certis incertus à testatore nominatur, certus verò à commissario deligitur. Idem in legatis fiet. Lego tertiam bonorum meorum partem orphanis, & viduis, secundum electionem, & arbitrium Titii. Instituo hæredes bonorum meorum pauperes, quos Titius eligeret. Lego 100. aureos puellæ pro dote, si hæres meus voluerit. Quod si ita dixerit. Committo omnia bona mea arbitrio, aut dispositioni Titii, Titius erit hæres nomine tenus, totamque hæreditatem tenebitur in pias causas distribuere. *Cum tibi 13. de testam. ubi Innoc. III. Qui extremam voluntatem in alterius dispositionem committit, non videtur decedere intestatus, quia talis censetur testatus esse ad pias causas, ut in Rubrica dicitur, & fufius §. II. explicabitur. V. Vallens. l. 3. n. 26. §. 2. Fachin. s. c. 57. & 58.*

VI. Testamenta, quæ inter filios à Patre, Matre, aliove ex ascendentibus, maribus, aut feminis conficiuntur, rata habentur, quamvis imperfecta sint, & luti solennitate careant: *l. ult. C. famil. heredis. Dispo.*

Dispositio custodiatur, etiã si solennitate legum fuerit destituta. & *l. Consultissima C. de testam.* Ex imperfecto testamento voluntatem tenere defuncti, nisi inter solos liberos à parentibus utriusque lexus habeatur, non volumus. Ratio videtur esse, quia liberorum per se favor magnus est, & decet omnimodam fraudis suspiciõne à testamentis parentum procul abesse. Non tamen iis æquari hæc testamenta debent, quorum pia causa hæres est. In his enim nurus quoque testatoris attenditur, quod in aliis non fit. *Glo. c. Si tibi de test. Molina D. 136. In Clarus Q. 6. Schneidevvin in §. de solen. testam. Inst. de Testam. Melonius tit. 27.*

VII. Ad maiorem securitatem Iustinian. Imperator in *Auth. de testam* imperfectis, constituit, ut prædicta testamenta valida non sint, nisi tempus facti testamenti, nomina filiorum, & portiones, in quibus instituti essent, manu ipsius patris in testamento scripta exprimerentur: vel si alius testamentum scripserat, subscriptio patris, aut filiorum accessisset: quia verò in Authentica citata testium non fit mentio, illos non requiri præsumitur. Vnde *Gaill l. 2. Obs. 112.* Scheda reperta in cista patris continens divisionem bonorum inter filios fidem facit, & servanda est, si manu Patris scripta, vel subscripta fuerit. *Bald. Consil. 168. Casustalis est. l. 3. Alex. Consil. 176. Tuschus V. Testamentum conclus. 114. Melon. n. 6.*

VIII. Testamenta, quæ manu testatoris iuxta modum præced. num. indicatum, vel liberorum manu scripta fuerint, etiam quoad legata, fidei commissa, libertates, &c. extraneis relicta valent, ut expressè dicitur in *Authen. Instum.* Quod si testa-

mentum nuncupativum fuerit, secundum Constantini Imper. legem iudicandum erit, nimirum, ut, si liberis extranea persona mixta fuerit, quantum ad illam duntaxat, pro nullo habeatur, & liberis accrescat. Idem de piis causis non legimus constitutum esse. *Boerius in Decis aureis Q. 14. Card. Tuschus Concl. 115. Sanch l. 4. Consil. c. 1. D. 8. Iul. Clarus §. Testam. Q. 7. & 14.*

IX. Militum testamenta, quamdiu in expeditione bellicâ versantur, rata sunt, modò de voluntate testatoris constet. In vaginâ, hastâ, clypeo, pulvere scripta, signatave, modò eius rei duo testes sint, admittuntur. *l. Milites un. Glo. V. sub ipso tempore. C. de testam. milit.* Si tamen extra necessitatem in castris quisquam testari voluerit, duos testes adhibebit, qui illius voluntatem intelligant: quæque sic facta sunt, vel in expeditione, vel castris post missionem intra annum tantum valebunt. *§. Hactenus Inst. de milit. testam.* Eodem privilegio gaudent, quicumque in loco hostili deprehenditur, ibique decedit: ut quomodocumque vult, & potest, sive in terra, sive in mari testetur. *l. un. ff. de bo. poss. l. 3. C. de testam. mil. Schneidevvin. l. 2. Inst. tit. 11. Mynsing. ibid. Melonius Tit. 28. dist. 3. & 4. Caus. l. 3. tit. 10.*

X. Illis, qui ruri degunt, ubi plures quinque testibus haberi non possunt, condere licet testamentum, quod validum sit, testamentum dico tam scriptum, quàm non scriptum, seu nuncupatorium. *l. ul. C. de testam.* Neque si literati desint, subscriptione testium opus est: secus, si inveniri possint: imò si unus, vel duo tantum literati fuerint, debent hi pro aliis ignorantibus, præsentibus tamen, & testatoris

R r

volun-

voluntatem cognoscentibus subscribere. *Molina Disp. 127. Melonius Tit. 29. Coler. de eis. 35. n. 4. Tuschus Concl. 122. & 123. ubi valere solo nutu factum tradit, cum inter filios vel ad piam causam disponitur.*

XI. Denique ratum habetur testamentum, coram Principe supremo factum oblato illi bello, in quo voluntas ultima descripta sit, nulla alia solemnitate adhibita. *l. Omnium. C. de testam. Tholos. l. 41. Synagm. c. 3. n. 8.* Addunt aliqui, quocumque modo constiterit testamentum, aliamve dispositionem ultimam insinuatam esse coram Principe, nullam testium solemnitatem requiri, quia actus iudicis testium presentiam supplet, ut habetur lege citata *Omnium. Iul. clarus. §. Testam. Q. 56. V. ansepan. Molina Disp. 129. Tanner. D. 4. Q. 8. D. 11. n. 303.*

XII. De testamento tempore pestis confectio variant sententia. Benignior illorum est, qui pauciores septem testibus sufficere putant, cum plures facile haberi nequeunt: & ratio suffragari videtur. Sed quia legum auctoritas in eiusmodi causis prævalet, dicendum censo, eiusmodi testamenta valida non esse, quantumlibet illis favere æquitas videatur. Neque obstat illud. *Neccitas legem non habet*, quia is modus argumentandi, nullum effectum habet, quando in contrarium leges actum irritantes producuntur. *Instas.* An saltem in foro conscientia valeant eiusmodi testamenta, quibus communis Juris solennitas deest? Valeat ratio persuadet, quia humani iuris dispositio non tollit obligationem naturalem, sed negat actionem forensam, quando præscripta solennitas deest. Atqui secundum ius naturale sufficienti duo testes: imò quemadmodum in

donatione nullus testis requiritur, & sufficit abesse fraudem metumque, nec dubiam esse donatoris mentem, sic in ultima voluntate morientis, si conscientiam spectes, sufficit, eam tibi satis cognitam esse, ut vel tibi vel aliis relicta capere possis. Favet huic resolutioni *l. etsi inutiliter 2. C. de fideicom.* ubi Antonius Imperator sanxit non posse per te reperti fideicommissum relictum à defuncto inutiliter (id est, in Scriptura minus solenni) si tu sciens voluntatem defuncti, cuius es hæres illud præstitisti. Subdit rationem. Quia non ex ea sola Scripturâ, sed ex conscientia relicti fideicommissi defuncti voluntati satisfactum esse videtur. *Fachin. l. 5. c. 92. Valg. c. 3. D. 1. Vallens. l. 3. n. 26. §. 2. Melonius Tit. 31.* Formulam testamentorum invenies ap. *Schneidevv. l. 2. Inst. n. 10.* Modum in nostra hinc Orientali Francia utatum in *Ordinat. provinc. Par. 3. n. 40.*

§. II.

De iis, qui testamentum condere possunt.

L. Ad testandum inhabiles alios Natura facit, alios Lex. De numero variant Doctores. *Angelus*, eumque secutus *Silvester, Rosella & Tabiena* 19 genera personarum numerant. *Cataneus* 14. His multò antiquior *Azo* in Summâ suâ 13. tantum. Alii sexdecim his Verbis includunt:

Testari nequeunt, impubes, religiosus Filius, in sacris, morte damnatus, & obfes, Prodigus, ac stultus, dubius, servus, furiosus.

Crimine